

Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of Marmara Social Research

Sayı 9, Haziran 2016

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE KATKILARI AÇISINDAN VERGİ AVANTAJI İLE DEVLET KATKISININ KARŞILAŞTIRILMASI

**Doç. Dr. Ayhan Seyfullahoğulları¹
Burçin Demirhan²**

Özet

Ocak 2013 tarihi itibari ile Bireysel Emeklilik Sistemi'nde Devlet Katkısı adında yeni bir vergi teşvik modelinin uygulanmasına başlanmıştır. Çalışmada, Bireysel Emeklilik Sistemine ödenen katkı paylarının vergi uygulamaları bakımından durumu incelenmiştir. İnceleme sonucunda devlet katkısı teşviki ile 2013 yılsonu itibariyle bir önceki sene sonuna göre yaklaşık %33 büyüme olduğu görülmüştür. Büyüme hızı devam ederek 2014 yılsonu itibariyle de bireysel emeklilik sisteminde katılımcı sayısı bir önceki sene sonuna göre yaklaşık %23 büyüme göstererek 5 milyonu aşmıştır. En son elde edilen verilere bakıldığında katılımcı sayısı 15.04.2016 tarihi itibari 6.234.118 kişiye ulaşmıştır. Devlet Katkısı vergi teşvik modelinin amacına ulaştığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Emeklilik, Vergi Avantajı, Devlet Katkısı, Vergilendirme, Stopaj.

Jel Kodu: H40

TAX ADVANTAGES AND ITS CONTRIBUTIONS TO THE INDIVIDUAL RETIREMENT SYSTEM WHEN COMPARED WITH STATEMENT CONTRIBUTIONS

Abstract

A new tax advantage style called State Contribution for Individual Retirement Plans was started to be implemented as of January 2013. This paper studies the contribution shares paid by state for tax applications. According to the paper, a growth of about 33 % was recorded as of the end of 2013 with the incentive of state contributions. Growth continued and the number of the contributors exceeded 5 million people with 23 % increase as of the end of 2014. According to the last data obtained, the number of contributors increased to 6.234.118.- people as of 15th April 2016. It can be said that the aim of state contribution tax incentive has been achieved.

Key Words: Individual Retirement, Tax Incentive, State Contribution, Taxation, toppage.

Jel Codes: H40

¹ Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, E-mail: cetins@marmara.edu.tr.

² Marmara Üniversitesi, Bankacılık Sigortacılık Enstitüsü, Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, E-mail: ddensan@gmail.com

1.Giriş

Kamu Sosyal Güvenlik Sisteminin tamamlayıcısı niteliğinde 7 Nisan 2001 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 4632 sayılı ‘Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu’ ile ülkemizde bireysel emeklilik sistemine geçilmiştir. Sistemin vergi kanunları ile de desteklenmesi amacıyla 7 Ekim 2001 tarihinden itibaren yrrlge giren 4697 sayılı kanun ile çeşitli vergi kanunlarında değişiklik yapılmıştır. Devlet katkısı vergi modelinin bireysel emeklilik sistemine daha fazla fon ve katılımcı sağladığı varsayımı ile 2012-2016 yılları BES verileri dikkate alınarak sisteme sağladığı katkılar aktarılarak çalışmanın önemine değinilmiştir.

Çalışmanın amacı; Bireysel Emeklilik Sisteminde vergilendirme sürecindeki değişiklikler ve bireysel emeklilik sistemine katkıları aktarılmaya çalışılmıştır. Bireysel Emeklilik Sisteminde vergide indirim konusu yapılacak prim, aidat ve katkıların toplamı, ödendiği ayda elde edilen ücretin % 10'unu ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz şeklindeydi. Fakat 1 Ocak 2013 tarihi itibari ile Bireysel Emeklilik Sistemi'nde yepyeni bir dönem başlamıştır. Artık yatırılacak olan katkı payına devlet tarafından başka hiçbir yatırım aracında olmayan % 25 Devlet Katkısı eklenecektir. Devlet Katkısı katılımcının ödediği her 100 TL için devlet, bir alt hesabında takip edilmek üzere katılımcının hesabına 25 TL yatıracaktır, şeklindeki uygulamaya geçilerek bireysel emeklilik sistemine olan katılım daha da artmıştır.İnternet üzerinden ilgili yayınlar ve akademik çalışmalar başta olmak üzere çeşitli kaynaklar taranarak yapılan literatür taraması yöntemi kullanılarak elde edilen veriler birbiriyle ilişkilendirilerek yorumlanmıştır.

2. Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi

Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) , bireylerin emeklilik dönemlerinde daha rahat yaşayabilmeleri, sahip olduğu yaşam standartlarını emeklilik döneminde de sürdürebilmeleri için mevcut kamu sosyal güvenlik sistemlerine tamamlayıcı olarak oluşturulan, bir emeklilik sistemidir. Bireysel Emeklilik şirketleri, Hazine Müsteşarlığı(HM), Sermaye Piyasası Kurulu(SPK) ve Emeklilik Gözetim Merkezi(EGM) tarafından gözetim ve denetim altında tutulan gönüllü katılıma dayalı, bir emeklilik sistemidir.

1 Ocak 2013'te başlayan yeni BES dönemiyle birlikte, bireysel emeklilik sistemi daha avantajlı hale gelmiştir. Devlet tüm bireysel emeklilik katılımcılarına, ödedikleri katkı payının %25'i oranında ek katkı sağlamaktadır. rnek olarak, katılımcıların hesaplarına yatıracağı 200 TL katkı payı tutarına karşılık, devlet 50 TL devlet katkısı tutarı yatırmaktadır. Böylece katılımcı 250 TL'lik birikim yapmış olmaktadır.

Çiftçi, ev hanımı, esnaf, memur, doktor, ğrenci, avukat, 18 yaşını doldurmuş herkes Bireysel Emeklilik Sistemi'ne katılıp devlet katkısından yararlanabilmektedir. Katılımcı; eşi, 18 yaşını doldurmuş çocuğu ve yakınları için bireysel emeklilik sözleşmesi yaparak ailesindeki herkesin ayrı ayrı devlet katkısından faydalanmasını sağlayabilmektedir (<https://www.avivasa.com.tr/bireysel-emeklilik-sistemi> 24 şubat 2016).

2.1. Bireysel Emeklilik Sistemi Kavramı ve Tanımı

2.1.1. Bireysel Emeklilik Sistemi Kavramı

Bireysel emeklilik sistemi kamu ve sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasını amaçlayan gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasıyla oluşturulan sistemdir (<http://sigortabireyselemlilik.blogspot.com.tr/2011/11/bireysel-emeklilik-kavram.html> 25 şubat 2016).

2.1.2. Bireysel Emeklilik Sistemi Tanımı

'Bireysel Emeklilik Sistemi, kişilerin aktif çalışma yaşamları süresince yaptıkları tasarrufları uzun vadeli yatırıma yönlendirerek emeklilik dönemlerinde, yaşam standartlarını koruyabilecekleri bir gelir elde etmelerini sağlayan özel bir emeklilik sistemidir. Kişiler bu sisteme gönüllü katılarak, sosyal güvenlik sisteminin sağladığı emeklilik gelirin ek bir gelir sağlayabilmektedir.' (<http://www.egm.org.tr/?pid=480> (12 Nisan 2016).

Bireysel emeklilik sistemi, sosyal güvenlik sistemlerinin sorunlarını ortadan kaldırmak, bireylere emekliliklerinde istedikleri gelir düzeyini sağlayabilmek amacı ile geliştirilen özel bir emeklilik sistemidir (Ünüvar, 2006,s.23).

2.2. Bireysel Emeklilik Sisteminin Amacı ve Kapsamı

Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi mevcut sosyal güvenlik sisteminin alternatifi olarak değil tamamlayıcısı olarak görülmektedir. Sistemdesağlanan sosyal güvence, katılımcının kendisinin yapacağı tasarruflara bağlıdır. Bireysel birikimlerin yaratacağı fonlarla sermaye birikiminde artış sağlanarak ülke genelinde yapılacak olan yatırımlara sermaye aktarılarak ekonomik kalkınma desteklenecektir (Yanardağ, 2010, s.151).

Mevcut kamu sosyal güvenlik sistemine uyumlu bir şekilde bireysel emeklilik sistemi kurulmuştur. Sistem, bireylerin çalışma hayatlarında yaptıkları tasarrufların yatırıma yönlendirilmesini sağlayarak, oluşacak birikimlerle, bireylerin tasarruf yaptıkları dönemde sahip oldukları refah seviyesinin emeklilik döneminde de sürmesini amaçlamaktadır (Yıldırım, 2010, s.6).

‘Bireysel Emeklilik Sistemi; mevcut sosyal güvenlik sistemimizi tamamlayıcı nitelikte olmak üzere, bireylere emeklilik döneminde ilave bir gelir sağlayarak refah düzeylerinin yükseltilmesine yardımcı olmak amacıyla kurulmuş tamamen gönüllülük esasına dayalı bir sistemdir.’ (<http://www.spk.gov.tr/indexpage.aspx?pageid=287> 06 Mart 2016).

Ekonomiye uzun vadeli kaynak sağlamak, istihdamı artırmak, ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmak, bireysel emeklilik sisteminin amaçları arasında sayılabilmektedir. (<http://www.egm.org.tr/?pid=480> 12 Nisan 2016).

Sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak emeklilik programlarının geliştirilmesine yönelik 16 Mayıs 2000 tarihinde Bakanlar Kurulunca Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu Tasarısı” ile vatandaşların emekliliğe yönelik gönüllü tasarruflarını düzenleyen, bireysel emeklilik hesaplarına dayalı bir sistem oluşturulması amaçlanmıştır (<http://www.bireyselemeklilik.gov.tr/tarihce.htm> 12 Nisan 2016).

Ekonomi içerisinde birçok sektör bulunmaktadır ve bu sektörler farklı kavramlar ile tanımlamalar üzerinde durmaktadırlar. Bireysel Emeklilik Sistemi de, son zamanlarda ekonomi alanında en sık kullanılan kavramlardan birisidir. BES, Bireysel Emeklilik Sisteminin kısaltılmış halidir.Sistem, içerisinde pek çok fonksiyonu bulunan özel bir emeklilik uygulamasıdır. BES' in en temel fonksiyonu da yatırım ve tasarruf aracı olmasıdır. BES' e katılan yatırımcılar, sisteme para yatırarak emekli olma şansı elde etmektedirler. Sisteme en az 10 yıl süreyle ödeme yapıp 56 yaşını dolduran katılımcılar, emekli olabilmektedir. Bahsedilen tüm bu tanımlamalar, Bireysel Emeklilik Sisteminin bütününü oluşturmaktadır (<http://www.bireyselemeklilik.com.tr/bireysel-emekliligin-tanimi/>) (25 şubat 2016).

3. Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sisteminin Tarihçesi Yapısı ve zellikleri

3.1.Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sisteminin Tarihçesi

1990'ların sonlarına doğru sosyal güvenlik reform çalışmalarının başlamasıyla birlikte 1999 yılında tamamlayıcı nitelik taşıyan Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu çıkarılmıştır.

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ebd/article/view/5000145140/5000132480> (13 Nisan 2016)

'Kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından 28 Mart 2001 tarihinde kabul edilmiş,07 Nisan 2001 tarih ve24366 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.' <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ebd/article/view/5000145140/5000132480> (13 Nisan 2016). *'7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir.27 Ekim 2003 tarihinde ilk emeklilik planlarının onaylanmasıyla da bireysel emeklilik sistemi fiilen başlamıştır.'* (Can, 2010,s. 140).

“Bireysel emeklilik sistemine yönelik vergisel teşvikleri düzenlemek amacıyla Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sevk edilmiştir. Söz konusu kanun 28 Haziran 2001 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiş ve 10 Temmuz 2001 tarih ve 24458 sayılı resmi Gazete'de yayımlanmış olup bazı hükümleri yayımı tarihinde diğer hükümleri

ise 7 Ekim 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir.”
(<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/07/20010710.htm#1> 29 Nisan 2016).

Bazı vergi kanunlarında değişiklik yapan kanun ile BES’de katılım aşamasında katılımcılara ve çalışanları adına katılımında bulunan işverenlere, fonların yatırıma yönlendirilmesi ve birikimlerin toplu para ya da maaş şeklinde geri alınması aşamasında vergi teşvikleri getirilmiştir (Hanağas, 2014,s.2631-2698).

Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununa tamamlayıcı nitelikte Hazine Müsteşarlığı ve Sermaye Piyasası Kurulunun ortak çalışmaları neticesinde aşağıda yayımlanmış olan bazı yönetmelikler ve tebliğler düzenlenmiştir.
(<http://www.bireyselemeklilik.gov.tr/tarihce.htm> (12 Nisan 2016).

- Bireysel emeklilik sistemine ilişkin politikaları belirlemek ve bu politikaların gerçekleştirilmesi için alınması gerekli tedbirler konusunda önerilerde bulunmak ve mevzuat düzenlemeleri hakkında tavsiye niteliğinde kararlar almak üzere 31 Ekim 2001 tarih ve 24569 sayılı Resmi Gazete’de Bireysel Emeklilik Danışma Kurulunun Çalışma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik yayımlanmıştır.

- Sistemin işleyişine yönelik düzenlemeler 28 Şubat 2002 tarih ve 24681 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Emeklilik Şirketleri Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik ile belirlenmiş, kurulacak emeklilik şirketlerinin kuruluş, faaliyete geçme, faaliyet ruhsatı alma ve devir işlemleri ile ilgili usul ve esaslar düzenlenmiştir.

- Emeklilik şirketlerinin, belirlenmiş katkı esasına göre bireysel emeklilik sistemine dâhil olmak isteyen katılımcılar ile yapacakları emeklilik sözleşmesine ilişkin esas ve usuller 28 Şubat 2002 tarih ve 24681 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmiştir.

Yapılan mevzuat çalışmaları ile bireysel emeklilik sisteminin etkin bir şekilde işleyebilmesi için gerekli olan idari ve hukuki düzenlemeler yapılmış olup, emeklilik şirketleri 2003 yılından itibaren faaliyetlerini sürdürmektedir.
(<http://www.bireyselemeklilik.gov.tr/tarihce.htm> 12 Nisan 2016).

3.2. Bireysel Emeklilik Sisteminin Yapısı Ve Özellikleri

18 yaşını dolduran herkes bireysel emeklilik sistemine katılabilir. Katılımcılar, en az 10 yıl sistemde kalmak ve 56 yaşını doldurmak koşuluyla emeklilik hakkı kazanırlar. Katılımcıların devlet katkısından faydalanabilmeleri için Türkiye'de ikamet etmeseler dahi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmaları gerekmektedir. (<https://www.avivasa.com.tr/bes/bireysel-emeklilik-sistemi/bese-katilim-ve-haklar> 25 Şubat 2016).

Bireysel emeklilik sisteminin temel özellikleri; kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısıdır. Gönüllü katılıma dayanan BES, isteğe bağılıdır, zorunlu değildir. Fon esaslı bir sistemdir. Sistem belirlenmiş katkı payı esasına dayanır ve aynı zamanda şeffaftır. Bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile katılımcı emeklilik döneminde ek bir kazanç sağlamış olur. Katılımcıların refah düzeylerinin yükseltilmesi ile ekonomiye uzun süreli kaynak sağlanarak, istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulması sağlanır. Birikimler bireysel hesaplarda takip edilip, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından uygun görülen bir saklama kuruluşunda (Takasbank) saklanmaktadır. Katılımcılar fon ve plan değişikliği yapabilme hakkına sahiptir. Devlet katkısı mevcuttur.

Bireysel emeklilik sözleşmeleri, emeklilik şirketleri arasında aktarılabilmektedir. (<http://dosya.marmara.edu.tr/ikf/iib-dergi/2010-2/14-sener-akin.pdf> 13 Nisan 2016). Katılımcı, dilediği zaman bireysel emeklilik hesabına düzenli katkı payı dışında da ara(ek) ödeme yapabilmektedir. (<http://www.egm.org.tr/?pid=485> 06 Mart 2016).

'Katılımcıların ödeyecekleri katkı payları emeklilik şirketlerinin kurmuş oldukları fonlarda değerlendirilecektir. Fon portföyüne alınabilecek para ve sermaye piyasası araçları şunlardır; (<http://www.egm.org.tr/?pid=485> 06 Mart 2016).

- Vadeli mevduat ve katılma hesabı,
- Borçlanma araçları, repo ve ters repo işlemleri ile ortaklık payları,

- Kıymetli madenler, kıymetli madenlere ve gayrimenkule dayalı varlıklar,
- Türev araç işlemleri ile varyantlar,
- Takas bank para piyasası işlemleri,
- Yatırım fonu katılma payları,
- Borsalarda gerçekleştirilen türev araç işlemlerinin nakit teminatları ve primleri,
- Kira sertifikaları,
- Kurulca belirlenen diğere yatırım araçları.'

Emeklilik sözleşmesi süresi içinde katkı payı ödenmesine ara verilebilir. Katkı payının ödeme tarihini takip eden üç ay içinde, ödenmemesi durumunda, ilgili sözleşmede ödemeye ara verildiği kabul edilir. Katkı payı ödemeye ara verilmesi durumunda da birikimler; katılımcının seçmiş olduğu emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilmeye devam edilir. (<http://www.egm.org.tr/?pid=485> 06 Mart 2016).

Bireysel emeklilik hesaplarındaki birikimlerin ve ödenen katkı paylarının fonlar arasındaki dağılım oranları veya tutarları, bir yılda azami altı kez değiştirilebilir. (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/04/20080409-4.htm> 12 Nisan 2016).

'Yeni bir emeklilik sözleşmesi kurulması durumunda birikimin başka bir şirkete aktarılabilmesi için sözleşmenin yürürlük tarihinden itibaren en az iki yıl süreyle şirkette kalması gerekmektedir. Başka şirketten aktarımla kurulan sözleşmenin tekrar aktarılabilmesi için ise ilgili şirkette en az bir yıl kalması gerekmektedir. (<http://www.egm.org.tr/?pid=486> 30 Nisan 2016).

4. Bireysel Emeklilik Sisteminde Vergilendirme

Bireysel Emeklilik Sistemi'nin öncelikli amaçları arasında ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmak, istihdamı artırmak ve ekonomiye uzun süreli kaynak sağlamak olduğundan devlet bireysel emeklilik sistemine katılımı artırmak amacı ile vergisel teşvikler yapmıştır. (<http://www.spk.gov.tr/indexpage.aspx?pageid=287> 06 Mart 2016).

4.1. Bireysel Emeklilik Sisteminde Vergi Avantajı

Bireysel emeklilik sistemine katılımı teşvik etmek ve sistemden erken ayrılmaları engellemek amacıyla bazı vergi düzenlemeleri yapılmıştır. Bu düzenlemeler 07.10.2001 tarihinde resmi gazetede yayımlanan 4697 sayılı Kanun ile Bakanlar Kurulunun 24.12.2002 tarih ve 2002/5000 sayılı kararınca düzenlenmiştir (Aydın, 2008,s.57-58).

Vergide indirim konusu yapılacak prim, aidat ve katkıların toplamı, ödendiği ayda elde edilen ücretin % 10'unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta poliçeleri için ödenen primlerde, ödendiği ayda elde edilen ücretin % 5'ini) ve yıllık olarak asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz.Bakanlar Kurulu bu oranı % 20oranına kadar (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta poliçeleri için % 10 oranına kadar) artırmaya ve belirtilen haddi asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkilidir.

http://web1.egm.org.tr/webegm/yeni_web/GVK1.htm (12 Nisan 2016).

Bireysel emekliliğe devam eden ücretli bir çalışan veya beyan usulü vergi ödeyen kişi, kendisi, eşi ve bakmakla yükümlü olduğu çocukları adına ödediği katkı paylarını belirli sınırlar dâhilin de vergi matrahından indirebilirler. Ücretli çalışanlar; kendisi, eşi ya da bakmakla yükümlü olduğu çocukları adına ödediği katkı payları, katılımcının brüt ücretinin yüzde %10'unu ve asgari ücretin brüt tutarını aşmamak kaydıyla gelir vergisi matrahından düşürebilmektedirler. Ücretli çalışanlar vergi avantajında yararlanmak için ödeme belgelerini, çalıştıkları işyerinin insan kaynakları ya da muhasebe birimine vermeleri halinde faydalanabileceklerdir. Yıllık beyanname veren serbest meslek sahipleri; kendisi, eşi ya da bakmakla yükümlü olduğu çocukları adına ödediği katkı paylarının, beyan edilen gelirin %10'unu ve asgari ücretin brüt tutarını aşmamak kaydı ile gelir vergisi matrahından indirebilmektedirler (Aydın, 2008,s.57-58).

Bakanlar Kurulu bu oranı %20 oranına kadar artırmaya ve belirtilen haddi asgari ücretin yıllık tutarının iki katını geçmemek üzere yeniden belirlemeye yetkili kılınmıştır. (http://web1.egm.org.tr/webegm/yeni_web/GVK1.htm 12 Nisan 2016).

Yıllık beyanname verenler vergi avantajında yararlanmak için ödeme belgelerini, muhasebecisine vermeleri halinde faydalanabileceklerdir (Aydın, 2008,s.57-58).

GVK'nın 40/9 maddesinde yapılan düzenleme ile işverenlerin BES sistemine çalışanları adına ödeyeceği katkı paylarının ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilmesi kabul edilmiştir. (<http://www.vmhk.org.tr/bireysel-emeklilik-sistemine-yapilan-aktarımlarda-vergilendirme-bilmecesi> 11 Nisan 2016).

Ancak işverenler tarafından gider olarak dikkate alınacak tutar ile çalışan tarafından indirim konusu yapılan katkı payı tutarı toplamı, çalışanın aylık ücretinin %10'unu ve katkı payının ödendiği ayda geçerli olan brüt asgari ücret tutarını geçemez. (http://www.gib.gov.tr/fileadmin/beyannamerehberi/2013_ucret.pdf 10 Mayıs 2016)

Ödenen katkı paylarının emeklilik yatırım fonlarında yatırıma yönlendirilme aşamasında, fon varlıklarında meydana gelen değer artışları vergiye tabi tutulmamaktadır. Diğer yatırım araçlarından alınan %15 oranındaki stopaj oranının, katılımcının bireysel emeklilik sisteminde kalması koşuluyla alınmaması bireysel emeklilik sistemini uzun vadeli yatırım yapan yatırımcılar tarafından öncelikli tercih edilebilir kılmaktadır. (Aydın, 2008,s.57-58).

4.2. Bireysel Emeklilik Sisteminden Çıkış Esnasındaki Vergilendirme Süreci

Bireysel emeklilik sisteminden çıkış;Bireysel emeklilik katılımcısı istediği zaman sistemden birikimlerini alarak ayrılabilir. Katılımcının ayrılma talebinde bulunması halinde bireysel emeklilik hesabındaki birikimler emeklilik sözleşmesi hükümlerine göre katılımcının kendisine ödenir.

Emekliliğe hak kazanarak ya da zorunlu nedenlerle sistemden çıkış; katılımcının emeklilik şartlarını yerine getirmesi şartı ile ya da sistemden vefat, maluliyet veya şirket tasfiyesi gibi zorunlu nedenlerle ayrılması halinde, bireysel emeklilik sistemindeki birikimlerinin %25'i vergiden muaf, geri kalan %75'lik kısmı üzerinden %5 oranında stopaj vergisi ödeyerek sistemden ayrılabilir.(Yani bu oran %3.75' denk gelmektedir.) (Aydın, 2008,s.57-58).

Sistemde 10 yıl kalıp, 56 yaşını doldurmadan çıkışta; katılımcının sistemde 10 yıl kalması ancak 56 yaşını beklemeden sistemden ayrılması durumunda birikimlerinin %10'u oranında stopaj kesilerek geri kalan tutar katılımcıya ödenir. Sistemden 10 yıl dolmadan çıkışta; eğer katılımcı sistemde 10 yıl dolmadan bireysel emeklilik sisteminden ayrılmak isterse; içerdeki birikiminin üzerinden %15 oranında stopaj kesintisi yapılarak geri kalan tutar katılımcıya ödenir. (<http://www.egm.org.tr/?sid=69> 29 Nisan 2016).

'Sigorta şirketi veya bireysel emeklilik şirketleri tarafından sistemden ayrılan kişiye yapılan ödeme tutarı iki unsurdan oluşmaktadır. Bunlardan ilki sigortalı veya katılımcı tarafından ödenen tutarlar, diğeri de bu paraların sistemde kalındığı sürece yatırıma yönlendirilmesinden sağlanan gelirlerdir (nema). (Aydın, 2008,s.57-58).

Gelir Vergisi Kanunu'nun menkul sermaye iradının tanımlandığı 75. maddenin 2. fıkrasının 15 numaralı bendinde "emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından... yapılan demeler" menkul sermaye iradı olarak tanımlanmaktadır. Yapılan demeler tabirine katılımcılar tarafından sisteme yatırılan prim ve katkı paylarının dâhil olup olmadığı konusu üzerinde, 2001 yılından beri tartışmalar surmektedir." (http://www.vergidegundem.com/documents/10156/177596/mayis2011_makale-1.pdf 13 Nisan 2016).

Kanun'da yer alan "yapılan demeler" ifadesi ile menkul sermaye iradının tanımı birlikte değerlendirildiğinde, ödemelerden kastedilenin, sistemden ayrılan katılımcıya ödenen tutarın tamamı değil, sadece sisteme yatırılan paranın, yatırıma yönlendirilmesinden sağlanan gelir (nema) olması gerektiği bilgisi ortaya çıkmaktadır. Son yıllarda bazı vergi mahkemeleri tarafından bu yönde kararlar verildiği görülmektedir. rnek karar: İstanbul 3. Vergi Mahkemesi'nin 30.01.2009 tarihli ve Esas No: 2007/782, Karar No: 2009/398 numaralı kararında konuya ilişkin aşağıdaki açıklamalar yapılmış ve sonucunda hüküm karara bağlanmıştır. (http://www.vergidegundem.com/documents/10156/177596/mayis2011_makale-1.pdf 13 Nisan 2016).

“..... on yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemededen ayrılanlara yapılan ödemelerin menkul sermaye iradı olduğu hükme bağlanmış olup, bu hükmü menkul sermaye iradının tarifi ile birlikte değerlendirdiğimizde, ödemelerden kastedilenin bireysel emeklilik sisteminde prim ödeyerek sistemden ayrılan davacıya ödenen meblağın tamamı (ana para dahil) değil, bu sistemde elde ettiği getiri (gelir) olduğu, dolayısıyla elde edilen getirinin menkul sermaye iradı olarak kabul edilmesi ve vergilendirmenin bu miktar üzerinden yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu hale göre, % 15 stopaj kesintisinin davacının elde ettiği getiri üzerinden yapılması gerektiğinden, kesintinin davacıya ödenen iştira tutarı üzerinden yapılmasında hukuka uyarlık görülmemiştir. Dolayısıyla davacıdan yapılan stopaj kesintisinin, elde ettiği geliri aşan kısmına isabet eden ve haksız tahsil edilen .... TL'lik kısmının davacıya iadesi gerekmektedir.”

(http://www.vergidegundem.com/documents/10156/177596/mayis2011_makale-1.pdf 13 Nisan 2016).

4.3. Günümüz İtibari ile Bireysel Emeklilik Sisteminden Çıkış Esnasındaki Vergilendirme

Günümüz itibari ile sistemden çıkışta vergilendirme; ödenecek vergi, sistemde kalınan süreye bağlı olarak değişiklik gösterecektir.

Katılımcı, bireysel emeklilik sisteminde ne kadar uzun süre kalırsa, o kadar düşük oranda vergi ödeyecektir. ‘Katılımcıların ödeyecekleri vergi aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır. (<http://www.spk.gov.tr/indexpage.aspx?pageid=287> 06 Mart 2016).

- 10 yıldan önce sistemden ayrılan katılımcılar %15,
- 10 yıl katkı payı ödemiş olmakla birlikte 56 yaşından önce ayrılan katılımcılar %10,
- 10 yıl katkı payı ödemiş olma ve 56 yaş şartlarını yerine getirerek emeklilik hakkını kazanan katılımcılar %5 oranında vergi ödeyecektir. Vergi kesintisi, sadece bireysel emeklilik ve devlet katkısı hesaplarından elde edilen getiri üzerinden yapılmakta, ödenen katkı paylarından ve devlet katkısının anaparasından vergi kesintisi yapılmamaktadır.’

Bireysel Emeklilik Sisteminde, katılımcının birden fazla sözleşmesi varsa; sadece bir emeklilik sözleşmesinden emeklilik hakkı kazanması emeklilik hakkı kazanabilmesi için yeterli olabilmektedir. Emekli olabilmek için, katılımcının yürürlükte olan tüm sözleşmelerini birleştirmesi gerekmektedir.

(<http://www.spk.gov.tr/indexpage.aspx?pageid=287> 06 Mart 2016).

Bireysel Emeklilik Sistemi'nde vergi avantajı uygulaması 1 Ocak 2013 tarihinde sona ermiştir. 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere işveren tarafından ödenen katkı payları hariç olmak üzere, katılımcı adına bireysel emeklilik hesabına ödenen katkı paylarının %25'ine denk gelen tutarın devlet katkısı olarak katılımcıların emeklilik sözleşmelerine bağlı hesaplarına ödeneceği devlet katkısı sistemine geçilmiştir. İşverenler Bireysel Emeklilik Sisteminde, çalışanları adına ödedikleri katkı paylarını ücretle ilişkilendirmeksizin ticari kazançlarının tespitinde gider olarak indirim konusu yapabilir. (<http://www.egm.org.tr/?pid=490> 12 Nisan 2016).

4.4. Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı

Bireysel Emeklilik Sisteminde 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren ödenen katkı payları için devlet katkısı hesaplaması yapılmaktadır. Katılımcı tarafından ödenen katkı paylarının %25'i oranında devlet tarafından katılımcının emeklilik hesabına devlet katkısı ödenmektedir. Bireysel ya da gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmesine katkı payı ödeyen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan tüm katılımcılar belirlenen limit dâhilinde devlet katkısından faydalanabilirler. (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 12 Nisan 2016).

Devlet katkısı hesaplaması şirketler tarafından iletilen veriler üzerinden Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM) tarafından yapılmaktadır. Müsteşarlık tarafından EGM'ye, EGM tarafından da sözleşmenin bulunduğu şirkete iletilen devlet katkısı tutarı, emeklilik şirketi tarafından sözleşme kapsamındaki devlet katkısı hesabına aktarılmaktadır. Devlet katkısı tutarı katılımcı tarafından ayrı bir hesap olarak devlet katkısı hesabından izlenebilmektedir. Devlet katkısı tutarı, esas olarak, katkı payı ödemesinin şirket hesaplarına nakden intikal ettiği ayı takip eden ayda emeklilik hesabına emeklilik şirketi tarafından aktarılır.

Devlet katkısı, Şirket tarafından devlet katkısı fonu olarak tanımlanmış ve portföy sınırlamaları Müsteşarlıkça belirlenmiş fonlarda değerlendirilir. (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 09 Mart 2016). Birikimlerin başka bir Şirkete aktarılması durumunda devlet katkısı hesabındaki tutarlar da birikimlerle birlikte yeni Şirkete aktarılır. Henüz hesaba intikal etmemiş bir devlet katkısı bulunması halinde, bu tutar eski Şirket tarafından hesaba ödenmesini müteakip en geç iki iř günü içinde yeni Şirkete gönderilecektir. (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 10 Mart 2016).

Emeklilik, vefat ve maluliyet durumlarında, devlet katkısı ve getirilerinin tümüne hak kazanılmaktadır. Vefat durumunda katılımcı devlet katkısı hesabındaki tutarın tamamına hak kazanır. Bu tutar, katılımcı tarafından belirlenen lehtar ya da lehtarlara ödenir. <http://www.egm.org.tr/?pid=771> (10 Mart 2016)

Katılımcı adına ödenen katkı payının ilgili yıla ilişkin brüt asgari ücret tutarının toplamı ile sınırlı olmak kaydıyla, %25'i devlet katkısı olarak hesaplanır. Hesaplanacak devlet katkısı için üst sınır bulunmaktadır. Bir katılımcının bir takvim yılı içinde alabileceği devlet katkısı tutarı, ilgili yıla ilişkin brüt asgari ücret tutarının %25'ini geçemez. 18 yaşını doldurmuşher Türk Vatandaşı ücretli çalışan veya vergi mükellefi olmasına bakılmaksızın belirlenen limitler dâhilinde devlet katkısından faydalanabilmektedir. Devlet katkısı tutarına ilişkin üst sınır katılımcı bazında uygulanmaktadır. Aynı dönemde birden fazla sözleşmesine katkı payı ödeyen katılımcının ödediği toplam katkı payı tutarı için hesaplanan devlet katkısı tutarı, ilgili ayda sözleşme başına ödenen katkı payının ağırlığına göre sözleşmelerine dağıtılmaktadır. Bir takvim yılı içinde ödenen ve devlet katkısı hesaplamasında dikkate alınacak katkı payı tutarı, yıllık brüt asgari ücret tutarı kadardır. (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 10 Mart 2016).

Tablo 1: ‘Örnek Aralık Ayı Devlet Katkısı Hesabı’

Aralık Ayı Devlet Katkısı Hesabı
A Sözleşmesine Ödenen Katkı Payı Tutarı= 450 TL
B Sözleşmesine Ödenen Katkı Payı Tutarı= 150 TL
İlgili Takvim Yılı Kalan Limit (Devlet Katkısı)= 125 TL
A Sözleşmesi Devlet Katkısı Tutarı= $125 \times (450 \text{ TL} / 600 \text{ TL}) = 93,75 \text{ TL}$
B Sözleşmesi Devlet Katkısı Tutarı= $125 \times (150 \text{ TL} / 600 \text{ TL}) = 31,25 \text{ TL}$

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi,Devlet Katkısı <http://www.egm.org.tr/?pid=771>(10 Mart 2016)

Yukarıda Tablo 1’de Aralık ayı Devlet Katkısı Hesabı incelenmiştir.

Emeklilik sözleşme süresi içinde katılımcı herhangi bir anda veya maluliyet durumunun ortaya çıkması halinde bireysel emeklilik sisteminden birikimlerini alarak çıkabilir. Katılımcının ayrılma talebinde bulunması halinde bireysel emeklilik hesabındaki birikimler, emeklilik sözleşmesi hükümlerine göre ödenir.

Katılımcının maluliyet hali nedeniyle sistemden ayrılma talebinde bulunabilmesi için sosyal güvenlik mevzuatına göre maluliyet gelirine hak kazandığına dair belgeyi veya sosyal güvenlik mevzuatında belirlenen koşullara göre maluliyet halinin oluştuğunu gösteren, resmi sağlık kuruluşlarından alınmış bir belgeyi şirkete vermesi gerekir. Maluliyet halinin her durumda emeklilik sözleşmesi yürürlüğe girdikten sonra oluşmuş olması gerekir. (http://www.bireyselemekliliksisitemi.info/sistemden-ayrilma_8_203 12 Nisan 2016).

Katılımcının vefat etmesi halinde ise varsa lehtarları veya kanunî mirasçılarını, katılımcının bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerinin ve varsa hak kazanılan devlet katkısı ve getirilerinin ödenmesini talep edebilir. Katılımcı sistemden kendi isteğiyle emeklilik hakkı kazanmadan da yasal kesintileri yapıldıktan sonra ayrılabilir. Emekli olmadan sistemden ayrılmaları durumunda, devlet katkılarının tamamına sahip olmaları mümkün olmamaktadır. ‘Sistemde kalma süresine göre devlet katkılarının hak kazanılacak kısmı şu şekilde belirlenmektedir:

(http://dosya.marmara.edu.tr/ikf/iib-dergi/2014-2/5Erkan_ayd_-n_ersin_kaplan.pdf
11 Nisan 2016).

- *En az 3 yıl sistemde kalan katılımcılar devlet katkısı ve getirilerinin %15'ine,*
- *En az 6 yıl sistemde kalan katılımcılar devlet katkısı ve getirilerinin %35'ine,*
- *En az 10 yıl sistemde kalan katılımcılar devlet katkısı ve getirilerinin yüzde %60'ına hak kazanırlar. Sistemden emekli olan katılımcılar ise hesaplarındaki devlet katkısı ve getirilerinin tamamına hak kazanacaktır.'*

Sistemde 10 yıl kalıp 56 yaşın doldurulması halinde sistemden emekli olmaya hak kazanılmaktadır.

Emekliliğe hak kazanıldığında katılımcının emeklilik seçenekleri; (<http://www.spk.gov.tr/indexpage.aspx?pageid=287> 06 Mart 2016).

- Katılımcı isterse birikimlerin tamamı ya da bir kısmı toplu olarak alabilir.
- Katılımcı talebine göre hazırlanacak bir program çerçevesinde aylık, 3 aylık, 6 aylık veya yıllık dönemlerde birikimlerin ödenmesini isteyebilir.

Programlı geri ödeme seçeneğinde, ödeme dönemi ve tutarı yılda en fazla iki kez olmak üzere değiştirilebilir, katılımcı fon dağılımı değiştirme ve aktarım haklarını kullanmaya devam edebilir.

- Katılımcı yıllık gelir sigortası yaptırarak maaş bağlanmasını talep edebilir. Maaş tutarını aylık, üçer aylık, altı aylık veya yıllık dönemler şeklinde tercih edebilir.

'Devlet katkısına hak ediş uygulaması gereği, 1 Ocak 2013 tarihinden sonra sistemde geçirilen süreye göre tabloda belirtilen oranlarda devlet katkısı ve getirisinin bir bölümü veya tamamı katılımcıya ödenecektir.'
(<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 10 Mart 2016).

Tablo 2: ‘1 Ocak 2013’ten Sonra Sistemde Geçirilen Süre ve Hak Ediş Oranları’

1 Ocak 2013’ten Sonra Sistemde Geçirilen Süre	Hak Ediş Oranı
3 yıldan 6 yıla kadar	%15
6 yıldan 10 yıla kadar	%35
10 yıl ve daha fazla	%60
Emeklilik, vefat, maluliyet	%100

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi,Devlet Katkısı <http://www.egm.org.tr/?pid=771>(10 Mart 2016)

Yukarıdaki Tablo 2’de 1 Ocak 2013’ten sonra Bireysel Emeklilik Sisteminde geçirilen süreye bağlı olarak hak ediş oranları verilmiştir. Sistem de geçirilen süre ne kadar uzun süre olursa bireysel emeklilik katılımcısı için o kadar kazançlı olabilmektedir.

Katılımcının sözleşmeden ayrıldığı esnada, ödediği katkı payından dolayı hak kazandığı ve henüz hesabına intikal etmemiş devlet katkısı tutarı katılımcının ayrıldığı sözleşmenin bulunduğu şirket hesaplarına intikalini takip eden iř günü sonuna kadar katılımcı tarafından bildirilen hesap numarasına ödenir. (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 10 Mart 2016).

1 Ocak 2016 tarihine kadar katılımcıların sistemden ayrılmaması durumunda;01 Ocak 2013 tarihinden önce sistemde bulunan katılımcının sistemde geçirdiği süreye bağlı olarak devlet katkısı hak kazanma esas süresine ek süre kazanacaktır.‘Aşağıdaki tabloda belirtildiği şekilde süre eklemesi yapılacaktır’. (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 10 Mart 2016).

Tablo 3: ‘1 Ocak 2013’ten Önce Sistemde Geçirilen Süre ve Eklenecek Süre’

1 Ocak 2013’ten Önce Sistemde Geçirilen Süre	Eklenecek Süre
3 yıldan fazla 6 yıldan az ve 6 yıl	1 yıl
6 yıldan fazla 10 yıldan az ve 10 yıl	2 yıl
10 yıldan fazla	3 yıl

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi,Devlet Katkısı <http://www.egm.org.tr/?pid=771>(10 Mart 2016)

Yukarıda Tablo 3’de ‘1 Ocak 2013’ten Önce Sistemde Geçirilen Süreye bağlı olarak eklenecek olan süreler verilmiştir.’ 01 Ocak 2013 tarihinden önce sistemde ne kadar çok uzun süre kalınmış ise kazanılan ek sürenin debuna bağlı olarak arttığı görülmektedir.

Örnek;2004 yılında sisteme dâhil olmuş olan bireysel emeklilik katılımcısının 2016 yılında emekliliğe hak kazandığında (10 yıl sistemde bulunup,56 yaşını doldurduğunda) emeklilik sebebi ile sistemden ayrılık esnasında hak kazanılacak olan devlet katkısı oranının hesaplanması.01 Ocak 2013’ten sonra sistemde geçirilen süre bu örneğe göre, 3 yıl bu sebeple 3 yıldan fazla 6 yıla kadar sistemde geçirilen süre için hak kazanılan hak ediş oranı%15’tir.

Buna ek olarak, 01 Ocak 2013 tarihinden önce sistemde geçirilen süre ise yine bu örneğe göre, 9 yıl olduğundan 6 yıldan fazla 10 yıldan az ve 10 yıl geçirilen süre için hak kazanma esas süresine ek olarak 2 yıl eklenmesi gerektiğinden, toplam

süre 5 yıl olur. Toplam süre hesaplandığına göre devlet katkısına hak edilecek olan oran 5 yıla karşılık gelen yani 3 yıldan 6 yıla kadar %15 olacaktır. (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 10 Mart 2016).

‘Devlet katkısının ödenmesi aşamasında hak kazanılan bölümüne ilişkin getirisi üzerinden; tabloda belirtilen oranlar kadar stopaj kesintisi yapılır.’ (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 10 Mart 2016).

Tablo 4: Bireysel Emeklilik Sisteminde, Ayrılma Durumu ve Hak Kazanılan Devlet Katkısı Getirisi Üzerinden Alınacak Stopaj Oranları

Bireysel Emeklilik Sisteminde Ayrılma Durumu	Hak Kazanılan Devlet Katkısı Getirisi Üzerinden Alınacak Stopaj Oranı
10 yıldan az süreyle katkı payı ödeyerek ayrılanlar	% 15
10 yıl süreyle katkı payı ödemekle birlikte emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar	% 10
Emeklilik, vefat, maluliyet nedeniyle ayrılanlar	% 5

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi,Devlet Katkısı <http://www.egm.org.tr/?pid=771>(10 Mart 2016)

Yukarıda Tablo 4’ Bireysel emeklilik sisteminde ayrılma durumuna bağlı olarak, hak kazanılan devlet katkısı getirisi üzerinden alınacak olan stopaj oranları verilmiştir. Sistemde ne kadar uzun süre kalınırsa Hak Kazanılan Devlet Katkısı Getirisi üzerinden alınacak olan stopaj oranı da düşecektir.

Bireysel emeklilik sisteminde 29.05.2012 tarihi itibarıyla bir katılımcının 29.06.2012 ile 29.06.2014 tarihleri arasında bir emeklilik sözleşmesi veya sertifikasını sonlandırarak birikimlerinin bir kısmını veya tamamını alması durumunda 31.12.2014 tarihine kadar adına ödenecek katkı payları için devlet katkısından faydalanamaz. Emeklilik sözleşmesi yürürlüğe girmeden cayma hakkını kullanan veya şirket tarafından sözleşme teklifi reddedilen katılımcılar için, bu kişiler sisteme girmemiş olduklarından bu hüküm uygulanmaz.2012 yılında tahsilatı yapılmış veya 2013 yılında şirket hesaplarına nakit olarak intikal etmiş olmakla birlikte, provizyon 2012 yılında gerçekleştirilen katkı payları için Devlet Katkısı ödenmez. (<http://www.egm.org.tr/bes2013gr.asp> 13 Nisan 2016).

Devlet katkısı hesabında bulunan tutar ve getirileri haczedilemez, rehnedilemez, iflas masasına dâhil edilemez. (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 10 Mart 2016).

4.5.Vergi Avantajı ile Devlet Katkısı Vergilendirme Sistemlerinin Karşılaştırılması

Bireysel Emeklilik Sistemindeki vergi avantajı şeklindeki teşvik modelinden sadece çalışanların ve gelir vergisi mükelleflerinin faydalanabiliyor olması sisteme katılımı sınırlandırmaktaydı. Fakat 1 Ocak 2013 tarihinden itibaren getirilen devlet katkısı şeklindeki vergilendirme modeli ile sisteme Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan herkes katılabilir. Yani önceden ev hanımı ve öğrenci gibi bir sosyal kuruma bağlı olarak çalışmayan veya okuyan kişiler vergi avantajından faydalanamazken devlet katkısı modeli ile ev hanımı, öğrenci gibi ücretli olarak çalışmasa, gelir vergisi mükellefi olmasa dahi artık 18 yaşını doldurmuş, her Türk vatandaşı bireysel emeklilik sistemine katkı paylarını ödeyerek belirlenen limit dâhilinde devlet katkısından faydalanabilmektedir. Devlet katkısı; katılımcı tarafından ödenen katkı paylarının %25'i oranında devlet tarafından katılımcının emeklilik hesabına ödenen tutardır. Katılımcı adına ödenen katkı payının ilgili yıla ilişkin brüt asgari ücret tutarının toplamı ile sınırlı olmak kaydıyla, %25'i devlet katkısı olarak hesaplanır. Devlet katkısının üst sınırı bulunmaktadır.

Bir katılımcının bir takvim yılı içinde alabileceği devlet katkısı tutarı, ilgili yılın ilk ve ikinci altı aylık dönemleri için belirlenen brüt asgari ücret tutarları dikkate alınarak hesaplanan yıllık toplam brüt asgari ücret tutarının %25'ini geçemez. Limit

hesabı katılımcı bazında yapılır.
(http://web2.egm.org.tr/webegm2/yeni_web/DKSrehberi_EGM_30122014.pdf 13 Nisan 2016).

'2015 yılı için alınabilecek maksimum devlet katkısı tutarı,3.712,5 TL'dir.

2015 Yılı Brüt Asgari Ücret Toplamı:14.850 TL

Bir Katılımcı için Hesaplanacak 2015 Yılı Maksimum Devlet Katkısı Tutarı:14.850 TL*%25 = 3.712,5 TL (http://web2.egm.org.tr/webegm2/yeni_web/DKSrehberi_EGM_30122014.pdf 13 Nisan 2016).

Ayrıca devlet katkısından yararlanabilmek için katılımcı ad ve hesabına katkı payı ödeyen kişinin katılımcının kendisi olma koşulu aranmaz.

Bireysel veya gruba bağı bireysel emeklilik sözleşmesine ödenen katkı payı tutarları için ödeyen tarafa bakılmaksızın devlet katkısı hesaplaması yapılmakta vekatılımcının emeklilik hesabına devlet tarafından devlet katkısı tutarı ödenmektedir. (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 10 Mart 2016). Hâlbuki vergi avantajı modelinde katılımcının ödeme belgelerini muhasebecisine vermesine bağı olarak vergi avantajı katılımcının maaşına yansıtılmaktaydı. Katılımcı maaşına yansıyan tutarı herhangi bir tasarrufta bulunamadan harcayabilmekteydi. Devlet katkısından yararlanabilmek için katkı payı ödemesi yapıldıktan sonra katılımcı tarafından yapılması gereken bir işlem bulunmamaktadır.

Devlet katkısı hesaplaması ödenen katkı payları üzerinden otomatik yapılmakta, katılımcının herhangi bir beyanı ya da bildiri aranmamaktadır. (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 10 Mart 2016).

Hâlbuki vergi avantajındaki vergi teşvik modelinde, ücretli çalışan katılımcılar vergi avantajından yararlanmak için ödeme belgelerini işyeri insan kaynakları yada muhasebe birimine bildirmek zorundaydılar. Yıllık beyanname verenler ise; vergi avantajından yararlanabilmek için ödeme belgelerini muhasebecisine vermek zorundaydılar. Ancak bu şartlar dâhilinde vergi avantajından faydalanabilmekteydiler.

Vergi avantajı modelinde Bireysel Emeklilik Sisteminden ayrılma halinde tüm birikim tutarı üzerinden %3.75 stopaj kesintisi yapılmaktaydı. Devlet Katkısı modelinde ise sistemden ayrılma halinde sistemde geçirilen süreye bağlı olarak sadece elde edilen getiri (tüm birikim tutarından anapara çıkartıldıktan sonraki tutar) üzerinden stopaj kesintisi yapılmaktadır. Burada ki amaç sistemde uzun süre kalınmasını teşvik etmektir. (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 10 Mart 2016).

4.6. Devlet Katkısı Uygulamasının Bireysel Emeklilik Sistemine Katkıları

Devlet katkısı, 01 Ocak 2013 tarihinde başlamış olup, katılımcı tarafından ödenen katkı paylarının %25'i oranında devlet tarafından katılımcının emeklilik hesabına ödenen tutardır. (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 13 Mayıs 2016).

'Bir bireysel ya da gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmesine katkı payı ödeyen Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı ve 29/5/2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanununun 28. maddesi kapsamında olan tüm katılımcılar belirlenen limit dâhilinde devlet katkısından faydalanabilirler.' (<http://www.egm.org.tr/?pid=771> 12 Nisan 2016).

Devletin tüm bireysel emeklilik katılımcılarına, bireysel emekliliğin teşvik edilmesi amacıyla sağlamış olduğu devlet katkısı desteği ile bireysel emeklilik sistemine dâhil olan katılımcı sayısında ve fon büyüklüğünde fark edilir bir artış olmuştur. (<http://www.egm.org.tr/bes2013gr.asp> 12 Nisan 2016).

(<http://www.egm.org.tr/bes2013gr.asp> 12 Nisan 2016). 31 Aralık 2012 itibarıyla bireysel emeklilik sisteminde 3.128.130 katılımcı bulunmaktadır. Fon büyüklüğü ise 20.346.290.278 TL'dir. (<http://www.egm.org.tr/bes2013gr.asp> 12 Nisan 2016). 01.01.2013 tarihinde Devlet Katkısının teşviki ile 31 Aralık 2013 itibarıyla bir önceki sene sonuna göre yaklaşık %33 büyüyerek katılımcı adedi 4.1 milyonu aşmıştır ve katılımcı sayısı;4.153.055 olmuştur. Fon büyüklüğü ise %24 oranında artarak 25 milyar TL'yi aşmıştır ve 25.145.718.418 TL'ye ulaşmıştır. (<http://www.egm.org.tr/bes2013gr.asp> 12 Nisan 2016).

Tablo 5: '2013 yılsonu Devlet Katkısı Tutarları'

2013 Yıl Sonu Devlet Katkısı	
Ödenen Tutar (TL)	1.369.932.116
Ödenen Katılımcı Adedi	2.800.129
Ödenen Sözleşme Adedi	3.338.446
Sözleşme Başına Ortalama Tutar (TL)	410
Katılımcı Başına Ortalama Tutar (TL)	489

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi, Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu 2013<http://www.egm.org.tr/bes2013gr.asp>(13 Nisan 2016)

Yukarıda Tablo 5'te 01.01.2013 tarihinde başlamış olan Devlet Katkısı vergi teşvik modeline bağlı olarak 2013 yılsonu itibari ile hak edilmiş olan devlet katkısı tutarları ve katılımcı adedi bulunmaktadır. Devlet katkısı modelinin teşviki ile ilk yıl katılımcı sayısında çok ciddi bir atık olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 6: '2014 yılsonu Devlet Katkısı Tutarları'

2014 Yıl Sonu	
Devlet Katkısı Fon Tutarı (TL)	3.019.076.239
Devlet Katkısı Fonuna Sahip Katılımcı Adedi	3.323.835
Devlet Katkısı Fonuna Sahip Sözleşme Adedi	4.055.797
Katılımcı Başına Ortalama Devlet Katkısı Fon Tutarı (TL)	908
Sözleşme Başına Ortalama Devlet Katkısı Fon Tutarı (TL)	744

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi, Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu 2014 <http://www.egm.org.tr/bes2014gr.asp>(12 Nisan 2016)

Yukarıda Tablo 6'da Bireysel emeklilik sisteminde 2014 yılsonu itibari devlet katkısının desteği ile katılımcı sayısındaki artışın aynı hızla devam ettiği görülmektedir.

31 Aralık 2014 itibariyle bireysel emeklilik sisteminde katılımcı sayısı geçen sene sonuna göre yaklaşık %23 büyüyerek 5 milyonu aşmıştır ve katılımcı

sayısı;5.092.871 olmuştur. Fon büyüklüğü ise %38 oranında artarak 35 milyar TL'ye yaklaşmıştır ve 34.793.077.808 TL'ye ulaşmıştır. Devlet Katkısı fon büyüklüğü ise geçen yıla göre %162 gibi büyük bir oranda artış göstererek,3.019.076.239 TL'ye ulaşmıştır. (<http://www.egm.org.tr/bes2014gr.asp> 12 Nisan 2016).

Grafik 1: Sisteme Giriş Yılına Göre Katılımcılara Ödenen Devlet Katkısı Tutarının Oransal Dağılımı

Kaynak: Emeklilik Gözetim Merkezi,Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu 2014 <http://www.egm.org.tr/bes2014gr.asp>(12 Nisan 2016)

Yukarıda Grafik 1'e göre; 01.01.2016 tarihine kadar katılımcıların sistemden ayrılmaması halinde;01 Ocak 2013 tarihinden önce sistemde bulunan katılımcının sistemde geçirdiği süreye bağlı devlet katkısı hak kazanma esas süresine ek süre eklenerek sisteme giriş yılına göre katılımcılara ödenen devlet katkısı tutarı incelendiğinde en az ödemenin 2008 yılında sisteme dâhil olan katılımcılara yapıldığı gözlemlenmektedir.

Sonuç

Bireysel Emeklilik Sistemine katılımı daha da artırmak amacı ile Ocak 2013 tarihinde sisteme konulan Devlet Katkısı vergi teşvik modeli ile Bireysel Emeklilik Sistemine olan katılım da çok ciddi bir artış olmuştur. Vergilendirmede, Devlet

Katkısı sistemine geçilmesi ile Bireysel Emeklilik sistemine olan katılım artarak 31 Aralık 2013 itibariyle bir önceki sene sonuna göre yaklaşık %33 büyüyerek katılımcı adedi 4.1 milyonu aşmış ve fon büyüklüğü ise %24 oranında artarak 25 milyar TL’yi aşmıştır.2014 yıl sonu itibariyle ise bireysel emeklilik sisteminde katılımcı sayısı geçen sene sonuna göre yaklaşık %23 büyüyerek 5 milyonu aşmış ve fon büyüklüğü ise %38 oranında artarak 34.793.077.808 TL’ye ulaşmıştır. Devlet Katkısı fon büyüklüğü ise geçen yıla göre %162 gibi büyük bir oranda artış göstererek, 3.019.076.239 TL’ye ulaşmıştır.

Günümüz itibari ile 15 Nisan 2016 tarihi verileri dikkate alındığında Katılımcı fon büyüklüğü 47.080,6 milyon TL’ye ulaşmıştır. Devlet Katkısı Fon Tutarı ise 5.845,5 milyon TL’ye ulaşmıştır. Her yıl devam eden bu artış göz önüne alındığında Devlet Katkısı vergilendirme modelinin amacına ulaştığı gözlemlenmiştir. Yatırımlara yönlendirilen tasarruflar, üretim ve istihdamın artmasını ve istikrarlı ekonomik büyümeyi destekleyen önemli bir kaynak olmuştur.

Kaynakça

Tezler

AYDIN Asaf , ‘**Türkiye’de Ve Dünya’da Bireysel Emeklilik Sistemi**’, (T.C. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),Bolu,2008

ÜNÜVAR Serenay , ‘**Bireysel emeklilik Sistemi ve Tatmini**’, (İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2006

YANARDAĞ M. Özgür ‘**Türkiye’de Sosyal güvenlik Sistemi ve Bireysel emeklilik Sisteminin Etkinliği: Muğla ili Üzerine Ampirik Bir inceleme**’, (Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Muğla,2010

YILDIRIM Aydın, ‘**Bireysel Emeklilik Sisteminde Fonların Yönetimi, Türkiye uygulamaları, Örnek Ülkelerle Karşılaştırılması**’, (Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul,2010

Makaleler

Yeşim CAN , “**Bireysel Emekliliğin Türkiye’deki Durumu ve Gelişimi**”, Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt 2, Sayı 2,s.140,(İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) İstanbul,2010

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/ebd/article/view/5000145140/5000132480>

(13 Nisan 2016)

Emel HANAĞAS ‘**Bireysel Emeklilik Sisteminde Haciz Uygulamalarının Deđerlendirilmesi**’, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi, Cilt 16, Özel Sayı s. 2631-2698, İstanbul, 2014,

<http://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/EMEL-HANA%C4%9EASI.pdf>

(12 Nisan 2016)

Orhan ŞENER – Faruk AKIN ‘**Özel Emeklilik Fonları ve Türkiye’de Bireylerin Bireysel Emeklilik Sistemine Giriş Kararlarını Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma**’,Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F.Dergisi, cilt XXVIII,Sayı I,s.291-312,İstanbul,2010<http://dosya.marmara.edu.tr/ikf/iib-dergi/2010-2/14-sener-akin.pdf> (13 Nisan 2016)

M.Fatih KÖPRÜ ‘**Bireysel Emeklilik ve Sigorta Şirketlerinden Yapılan Ödemelerde Stopaj Matrahı**’(ERNST&YOUNG)

http://www.vergidegundem.com/documents/10156/177596/mayis2011_makale-1.pdf

İstanbul (13 Nisan 2016)

Erkan AYDIN, Ersin KAPLAN, 'Bireysel Emeklilik Sisteminin Vergi Uygulamaları Bakımından Değerlendirilmesi', Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi, Cilt XXXVI, Sayı II, s. 93-114)İstanbul, 2014, http://dosya.marmara.edu.tr/ikf/iib-dergi/2014-2/5Erkan_ayd_-n_ersin_kaplan.pdf (11 Nisan 2016)

Kanun ve Yönetmelikler

4697 sayılı Gelir Vergisi Kanunu, MaddeNo: 63 / 3
http://web1.egm.org.tr/webegm/yeni_web/GVK1.htm (12 Nisan 2016)

Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik, Emeklilik Sözleşmesi Taraflarının Hakları ve Yükümlülükleri, Fon dağılımı değişikliği Madde 11 –(1) Sayı: 26842,9 Nisan 2008 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/04/20080409-4.htm> (12 Nisan 2016)

4697 sayılı Bazı vergi kanunlarında değişiklik yapılmasına dair kanun, kanun tarihi: 28-Haziran-2001.
<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2001/07/20010710.htm#1> (29 Nisan 2016)

İnternet

Bireysel Emeklilikte Fonların Yönetimi
<http://sigortabireyselemeklilik.blogspot.com.tr/2011/11/bireysel-emeklilik-kavram.html> (25 Şubat 2016)

Bireysel Emeklilik ve Emeklilik Yatırım Fonları: Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Sıkça Sorulan Sorular <http://www.spk.gov.tr/indexpage.aspx?pageid=287> (06 Mart 2016)

Emeklilik Gözetim Merkezi, Bireysel Emeklilik Sistemi
<http://www.egm.org.tr/?pid=480> (12 Nisan 2016)

Bireysel Emekliliğin Tanımı <http://www.bireyselemeklilik.com.tr/bireysel-emekliligin-tanimi/> (25 Şubat 2016)

Bireysel Emeklilik Sistemi <http://www.bireyselemeklilik.gov.tr/tarihce.htm> (12 Nisan 2016)

Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) nedir? <https://www.avivasa.com.tr/bireysel-emeklilik-sistemi/> (24 Şubat 2016)

Bes'e katılım ve haklar <https://www.avivasa.com.tr/bes/bireysel-emeklilik-sistemi/bese-katilim-ve-haklar/> (25 Şubat 2016)

Emeklilik Gözetim Merkezi, Katkı Payı Ödemeleri <http://www.egm.org.tr/?pid=485> (06 MART 2016)

Emeklilik Gözetim Merkezi, Katılımcı Hakları <http://www.egm.org.tr/?pid=486> (12 Nisan 2016)

Emeklilik Gözetim Merkezi,İşverenler için vergi avantajı
<http://www.egm.org.tr/?pid=490>(12 Nisan 2016)

Sistemden Ayrılma
http://www.bireyselemekliliksisitemi.info/sistemdenayrilma_8_203(12 Nisan 2016)

Emeklilik Gözetim Merkezi,Devlet Katkısı<http://www.egm.org.tr/?pid=771>(09 Mart 2016)

Emeklilik Gözetim Merkezi, Devlet Katkısı Rehberi, Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı
http://web2.egm.org.tr/webegm2/yeni_web/DKSrehberi_EGM_30122014.pdf(13 Nisan 2016)

Raporlar

Emeklilik Gözetim Merkezi,Bireysel Emeklilik Gelişim Raporu 2012
<http://www.egm.org.tr/bes2012gr.asp> (14 Mayıs 2016)

Emeklilik Gözetim Merkezi, Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu 2013
<http://www.egm.org.tr/bes2013gr.asp> (13 Nisan 2016)

Emeklilik Gözetim Merkezi, Bireysel Emeklilik Sistemi Gelişim Raporu 2014
<http://www.egm.org.tr/bes2014gr.asp> (12 Nisan 2016)